Bálak a Bileám

Původ materiálu
Tomáš Pavelka
Pořadí v lekci
35

Numeri 22

Postřehy pro učitelku

Moáb se velmi obával toho lidu (22, 3) Všimněme si, že Izraelci doposud všechny porazili jen v obraně. Některé zdvořile žádali o průchod za přesně daných podmínek a ti jim hned odpověděli útokem. Někteří na ně zaútočili dříve, než s nimi měli vůbec jaký kontakt. Všichni postupovali podle hesla „nejlepší obrana je útok“. A to je vlastně jedna z hlavních charakteristik hříšných lidí – propadají bezdůvodnému panickému strachu vůči lidem, kteří proti nim nesmýšlejí nic zlého. Vzpúomeňme například, jak současní prodavači, řemeslníci, číšníci, úředníci, podřízení i nadřízení, zkrátka lidé, se kterými se běžně setkáváme, berou běžný dotaz hned jako útok. Proč tomu tak je můžeme se spíše jen dohadovat. Jistě v tom bude neco z „podle sebe sooudím tebe“ – lidé, kteří mají sami proti druhým zlé úmysli, sami by hned využili slabosti druhého, čekají takové jednání i od druhých. Kdo se sám povyšuje, vydí ve všem u druhých hned povýšenost, kdo je sám chtivý nepoctivého zisku, čeká to hned u druhých. Ještě hlouběji snad leží, že hříšný člověk je sám, od Boha odešel a tak nemá v nikom a v ničem oporu a jistotu. Izraelci se přitom, jak vyplývá z předchozích kapitol, snažili konfliktu vyhnout. Kvůli tomu šli oklikou, o průchod žádali přednostně národy, které s nimi byly pokrevně příbuzné. Snažili se jít cestou nejmenšího odporu, žádat o laskavost tam, kde by se jí díky příbuzenství spíše měli dočkat.

proklej mi tento lid, neboť je zdatnější nežli já (22, 6) Bileám uctvívá Hospodina (!) stejně jako Izraelci, u něj také Balák svým způsobem hledá pomoc. Ale je to další typický omyl hříšníků: Obracejí se sice k Hospodinu, ale přesně mu diktují, jakým způsobem by jim měl pomoci. Jako by Hospodin nevěděl lépe. U Boha přitom máme spoléhat nejen na jeho moc, ale také na jeho moudrost a jeho lásku, jeho dobrý záměr s námi. Na tom se ukazuje víra, že i v těžkostech, i navzdory naší špatné situaci přesto věříme, že to s námi Bůh myslí dobře. Vždyť Bůh sám je nám věrný, i když se k němu otáčíme zády, i když hřešíme a tedy mu říkáme, že jej nepotřebujeme. I když jsme v hříchu otevřeně proti němu, Bůh trpělivě čeká do chvíle našeho obrácení; i když i po svém obrácení někdy hřešíme, Bůh ám odpouští a trpělivě čeká na naše

konečné spasení. Jestli to tedy s námi Bůh nemyslí dobře, pak není vůbec žádné jiné dobro na světě, ke kterému bychom se mohli obrátit. U Baláka se opakuje stejná chyba, jako u Izraelců na poušti: V nouzi se nemodlí, ani se Boha neptá, jaká je jeho vůle, ani jejo nic neprosí, hned propadá panice, hned jedná na vlastní pěst.

Tuto noc přenocujte zde; dám vám odpověď, až ke mně promluví Hospodin. (22, 8) Možná toužíme po tom, aby i k nám mluvil Bůh takto ve snech. Ale Bůh promlouvá ve snech spíše k lidem, kteří jsou zmateni, vůbec nevědí: K Jákobovi, když podvedl svého otce a zradil svého bratra, který jej za to chce zabít (Gn 28, 10–15), k Petrovi, když má udělat v tu chvíli zcela nečekanou věc, pokřtít pohana Kornélia (Sk 10, 9–17). Jákob svému snu úplně nerozumí (klade si spoustu podmínek), Petr vůbec ("Zatímco Petr úporně přemýšlel, co to jeho vidění může znamenat..."). Faraona nezvyklé sny trápí, musí je vykládat Josef, Pilátova žena varuje svého muže „Nezačínej si nic s tím spravedlivým! Dnes mě kvůli němu pronásledovaly zlé sny.“ (Mt 27, 19), ale nijak to nepomůže. Sen sice člověka zasáhne, ale člověk mu zároveň nedůvěřuje a neví, jak si ho má vyložit. O Mojžíšovi je řečeno:

Poslyšte má slova: Bude-li mezi vámi prorok, já Hospodin se mu dám poznat ve vidění, mluvit s ním budu ve snu. Ne tak je tomu s mým služebníkem Mojžíšem. Má trvalé místo v celém mém domě. S ním mluvím od úst k ústům ve viděních, ne v hádankách... (Nm 12, 6nn)

My se těšíme veliké milosti, že je nám v Kristu slovo Boží zvěstováno přímo, že máme Písmo, které samo sebe vykládá a dosvědčuje, že k nám zřetelně mluví kazatelé atd., zkrátka že většinu času vlastně víme co je (co by bylo) správné a musíme tak bojovat jen s vlastní nepevností spíše než s nejasností výkladu.

neprokleješ ten lid, neboť je požehnaný! (22, 12) Celý příběh ukazuje, jak mocná jsou slova. Vůbec v Písmu je často člověk posuzován jen podle toho, co řekl a na činy už ani nemusí dojít. Protože naše slova utvářejí naši situaci (třeba co jsme slíbili a nemůžeme tedy vzít zpět), to jak o druhých mluvíme účinně mění způsob, jak se na ně druzí dívají. Člověk toho vždy víc namluví než udělá, jeho činy teprve postupně „dorůstají“ v to, co člověk dělá. Dlouo mluví, pak něco udělá. Král před tím (22,6) říká: „komu ty požehnáš, je požehnán, a koho ty prokleješ, je proklet“, protože ten věštec nahlíží Boží vůli, říká, co je pravda a tak se ty věci i pak stanou. Musíme si dát pozor na slova; když třeba lidé dlouho někoho zlehčují, třeba neprávem, stejně se z něj často nakonec šašek opravdu stane. Ale stejně tak požehnání, kterému věříme, dokáže u nás odvrátit každé prokletí, protože si řekneme: Sám Bůh mi požehnal a žádná lidská slova nedovedou přemoci jeho rozhodnutí.

Když ti muži tě přišli pozvat, jdi s nimi. (20, 22) Hospodin je milosrdný k Bileámovi. Ví, že uctvié poznání od krále se může změnit v krutý trest, kdyby Bileám odmítl. To je jedna možnost. Druhá – a možná i platí současně – je, že Hospodin chce přede všemi názorně ukázat

svou moc. Plyne z toho, že i my můžeme jít ledaskam, když ale pevně držíme v mysli i srdci, že se kdekoliv musíme řídit Božím Zákonem, tím, co je správné. Křesťan může chodit do kina, do hospody, na taneční zábavy, diskotéky a koncerty i na myslivecký bál, když si je jist a stále drží v paměti, že zůstane křesťanem a z pravidel své víry v ničem nesleví.

Vzplanul Bůh hněvem, že jede (22, 22) Zvláštní místo, Hospodin před chvílí Bileámovi cestu povolil. Možná vzpomeneme na tajemný noční příběh, kdy chce Bůh usmrtit Mojžíše na cest do Egypta, když ho tam sám poslal. Asi jde o to, žei když Bůh někdy u lidí svolí ke kompromisu, stejně je to pořád špatně. Někdy si vybíráme jen ze dvou špatných řešení, ale tím se ještě to méně špatné nestává bezrpoblémovým. Někdy musíme volit ne zcela čistou cestu, ale že byla jediná možná z ní ještě nedělá správnou, jak nám ostatně v takovou chvíli napovídá i hlas našeho svědomí – máme špatný pocit a je správné, že ho máme, i když jsme nemohli jednat jinak. Sami známe ten pocit, že jsme naštvaní, že něco musíme udělat, i když to stejně jinak nejde. Bůh je zcela svatý a pravedlivý, on sám kompromisy nedělá.

Oslice spatřila Hospodinova posla (22, 23) Posřeh spíše okrajový: Zdá se, že zvířata mají ponětí o Bohu a Bůh i se zvířaty nějakým, nám nepřístupným způsobem komunikuje „Ze země ať chválí Hospodina…zvěř a všechna dobytčata, plazi, okřídlené ptactvo“ (Ž 148, 7–10), dále Ž 104, 21; Ž 29,9; Iz 43, 20; Ez 38, 20.

Tu otevřel Hospodin oslici ústa a ona řekla Bileámovi (22, 28) Je to jednoduše zázrak, oslice opravdu mluvila. Věříme-li pevně, že po vzkříšení bude svět bez smrti a nářku, něco pro nás zcela neznámého, co nemáme ani s čím srovnat, proč by Bůh nemohl nechat promluvit osla? Bůh nikdy nevyhlásil žádné „přírodní zákony“, to, co je v přírodě obvyklé, považujeme za zákon pouze my. Zvíře je tu prozíravější, než člověk. Bileám se vzteká na okolnosti a nedochází mu, že se nezměnily jen tak sami od sebe, že to má důvod. My sami se často rozčilujeme nad něčím smolným a odmítáme si přiznat důvod. Zvířata stojí níže než člověk, ale zase je u nich docela spoleh na jednoduchou racionalitu, jsou vypočitatelná. Člověk je chytřejší, ale někdy na rozdíl od zvířat jedná úplně iracionálně.

Zhřešil jsem. Nevěděl jsem, že ty ses mi postavil do cesty. Avšak jestliže se ti to nelíbí, vrátím se zpátky. (22, 34) Stejné jako ve verši 22, 22; když je kompromis nutný, pořád to neznamená, že je bez problémů. Bůh je dokonale svatý a ze své spravedlnosti nikdy neustupuje. Proto nakonec (i když tím tajemství kříže nelze vyčerpat úplně) Kristus musel trpět za naše hříchy – hřích musí dojít trestu, Bůh na něj nemůže jen tak zapomenout, protože je dokonale věrný sám sobě, svým slovům. Pro člověka s jeho zkušeností ze všedního mezilidského života je to těžké pochopit, ale zde mluvíme o Bohu – prostě to tak je.

Což tě nejsem s to náležitě uctít? (22, 37) Jak jsme už naznačili, v králově uctivosti je zároveň skryta pohrůžka.

Balák Bileáma a vyvedl ho na Baalova posvátná návrší (22, 40n) Balák obětuje Baalovi, zároveň má pomoci věštec, který za svého boha považuje Hospodina. Vše se děje z Baalových návrší. I dále si lidé Hospodina a Baala jaksi budou plést. Baal nakonec neznamená nic jiného než „Pán“. Hospodin je Bůh, ale když chceme Boha uzpůsobit našim představám, klaníme se Baalovi.

Odtamtud bylo vidět zadní voj lidu. (22, 41) Tzn. slabší kusy – ženy, děti, starci. Je to trochu podobné, jako když si malé děti při schovávané zakryjí oči a myslí s, že je pak nikdo nevidí. Bileám s Balákem se dívají na slabší kusy, aby Izrael *byl slabší*. Přijde nám to právem dětinské, ale často sami věci jen jinak pojmenováváme, díváme se jen na část a myslíme si, že se tím věc prostě změní v lepší/horší.

Je to lid, který přebývá odděleně, nepočítá se mezi pronárody. (23, 9) S izralem nejde nakládat jako s každým. Lidé jsou předpovídatelní, manipulovatelní, „vypočítatelní“, ale s Hospodinovým lidem to tak být nemá a často opravdu není. Nenechá se nalákat na běžná lákadla. Ve sboru se např. nevzájem neposuzujeme podle toho, kolik má kdo peněz, jaký má titul, jaké je národnosti atd., což jinak běžně lidé dělají.

Což nemusím dbát toho, abych mluvil, co mi vkládá do úst Hospodin? (23, 12) Kazatelé Božího slova a vůbec křesťané mají skutečnou moc, např. moc žehnat, modlit se účinně za lidi. Ale všechna ta moc plyne jen z Božího slova, bez něj nemají žádnou.

Uvidíš zase jen jeho zadní voj, neuvidíš jej celý. Zatratíš mi jej odtamtud. (23, 13) Viz pozn. 22, 41.

Kdo ti bude žehnat, buď požehnán, kdo tě bude proklínat, buď proklet. (24, 9) STejně, jako Bůh řekl Abrahamovi.

Vidím jej, ne však přítomného, hledím na něj, ne však zblízka. Vyjde hvězda z Jákoba, povstane žezlo z Izraele. Protkne spánky Moába, témě všech Šétovců. (24, 17) Ohlašuje zřejmě příchod Krista.

Kam dále
NŠ Louny
Cílová skupina
Školní
Katechetické cykly
NŠ Louny
Biblický odkaz (kat)
Numeri 22